

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2023

Číslo jednací

UMPOD-K0065/24-1

PID

UMODX00P7BUZ

Zpracovala

Markéta Kačerová Nováková
ředitelka odboru právního

Schválil

Zdeněk Kapitán
ředitel a vedoucí služebního úřadu

1 Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské odpovědnosti.

V roce 2023 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

V roce 2023 Úřad v plném rozsahu využíval výhod digitalizace. Vzdálené připojení včetně přístupu do elektronického systému spisové služby a vybavení zaměstnanců Úřadu přenosnými počítači bylo v roce 2023 plně využíváno zejména při sladování pracovního a rodinného života zaměstnanců. Běžnou se stala telefonická a on-line komunikace mezi zaměstnanci. Jako společná interní platforma je využíváno sdílené webové úložiště.

Úřad oproti předchozím rokům i v roce 2023 řešil velké množství případů ve vztahu k Ukrajině, kdy v důsledku agrese Ruské federace se na území České republiky zdržuje několik set tisíc ukrajinských občanů a narostl tak počet česko-ukrajinských případů. V průběhu roku proběhlo několik on-line schůzek zaměřených na spolupráci s Ukrajinou, které byly organizovány např. Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého či Mezinárodní sociální službou.

V polovině roku 2023 končila realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599.

Počátkem roku 2023 bylo na Úřadu 45 systemizovaných míst, z nichž 41 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě, z čehož jedno místo bylo vytvořeno jako doplňkové k základnímu služebnímu místu, a 4 místa jako místa pracovní. Od 1. 1. 2023 došlo ke změně v organizační struktuře Úřadu: z oddělení projektová kancelář bylo vytvořeno oddělení provozu a komunikací a z ekonomického oddělení do něj byli převedeni tři zaměstnanci. Současně v polovině roku s ukončením realizace projektu OPZ zaniklo služební místo auditora kvality a dvě pracovní místa projektových zaměstnanců. Na 42 systemizovaných místech bylo zaměstnáno k 31. 12. 2023 celkem 42 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: 1 vedoucí služebního úřadu (ředitel), 1 ředitelka odboru právního a současně zástupkyně ředitele, 1 ředitelka odboru administrativního, 19 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 1 sociální pracovník a 4 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů), dále 19 zaměstnanců v odboru administrativním (z toho 1 vedoucí oddělení administrativního, 1 vedoucí oddělení ekonomického, 1 vedoucí oddělení provozu a komunikací, 1 vrchní referent oddělení provozu a komunikací, 1 vedoucí sekretariátu, 2 účetní, 1 systémový integrátor, 1 personalista na základním služebním místě a 1 na doplňkovém, 4 administrativní pracovníci a 1 manažer kvality).

Pro projekty ESF v České republice (v rámci programu Operační program Zaměstnanost) byla vyčleněna 3 systemizovaná místa, z nichž 1 místo bylo systemizováno jako služební a 2 místa pracovní. Tato místa zanikla spolu s ukončením projektu OPZ k 30. 6. 2023.

Novelou zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě, byla doba jmenování vedoucího služebního úřadu a ředitelů odboru upravena z doby neurčité na pět roků. V průběhu roku 2023 proběhlo výběrové řízení na obsazení služebního místa vedoucího služebního úřadu – ředitele Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Z přihlášených uchazečů byl jako nejvhodnější vybrán dosavadní ředitel JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D. Koncem roku 2023 pak byla zahájena výběrová řízení na obsazení služebních míst ředitel/ka odboru právního a ředitel/ka odboru administrativního. Výběrová řízení byla dokončena počátkem roku 2024, kdy na místo ředitelky odboru právního byla jmenována JUDr. Markéta Kačerová Nováková a na místo ředitelky odboru administrativního Mgr. Ing. et Ing. Martina Dušátková, Ph.D.

V roce 2023 bylo vyhlášeno celkem 8 výběrových řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2023 složil 1 zaměstnanec ve služebním poměru. V prvním čtvrtletí roku 2023 proběhlo pravidelné služební hodnocení státních zaměstnanců a pracovní hodnocení zaměstnanců za rok 2022.

V roce 2023 bylo založeno 2 538 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána věcná agenda Úřadu. Ke konci roku 2023 evidoval Úřad celkem 6 581 živých spisů.

Počet odeslaných a došlých písemností se oproti roku 2022 nezvýšil. V roce 2023 došlo na Úřad 33 375 dokumentů, odesláno pak bylo 30 016 dokumentů. Vzhledem k novému způsobu sledování počtu telefonátů v průběhu roku nebylo možné získat kompletní počet telefonických rozhovorů, které zaměstnanci učinili. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2023 pokračoval trend nižšího počtu osobních jednání s klienty Úřadu, a naopak se využívaly formy on-line a telefonické komunikace s nimi, což je velmi vstřícné vůči klientům.

V souladu s participačními principy a hodnotami Úřadu bylo ze strany Úřadu přímo kontaktováno více dětí, a to jak osobně, tak formou dopisu. Participační principy a praxi Úřadu také zaměstnanci Úřadu prezentovali na různých odborných fórech a je jim věnována velká pozornost při interním vzdělávání.

Během roku 2023 se zaměstnanci Úřadu účastnili řady vzdělávacích akcí, z nichž je zejména významné povinné vzdělávání v rámci kurzů akreditovaných u MPSV. Zaměstnanci si díky školením rozšířili znalosti z občanského a trestního práva, cizineckého práva i z oblasti psychologie a měkkých dovedností.

Tým oddělení psychologů nadále rozvíjel interní vzdělávání zejména pro nové kolegy z řad právníků, které se týkalo nácviků facilitovaných rozhovorů s rodiči. Komunikace s oběma stranami (typicky rodiče) se prokázala jako velmi efektivní způsob komunikace a podpory rodičovských kompetencí v případech řešených Úřadem.

Podrobnosti o agendě vykonávané Úřadem včetně srovnání s roky 2020 až 2023 vyplývají z následující tabulky.

Položka	2020	2021	2022	2023
Doručená pošta	30 619	34 188	33 348	33 375
Odeslaná pošta	27 790	30 790	29 834	30 016
Nové spisy – právní pomoc do ciziny (UMČ)	818	1 100	1 191	990
Nové spisy – právní pomoc z ciziny (UMM)	274	233	309	360
Nové spisy – agenda opatrovnictví (OP)	-	-	268	246
Nové spisy – agenda SPR	558	777	737	745
Nové spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	26	24	19	7
Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	30	32	39	28
Nové spisy – evidence dětí pro osvojení do ČR	1	-	-	0
Nové spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	0	2	1	0
Nové spisy – agenda PR	10	3	10	8
Nové spisy – agenda K	85	113	109	109
Nové spisy – agenda SZ	37	34	42	32
Nové spisy – agenda SP	4	1	3	1
Nové spisy – agenda SZO	16	14	19	12
Nové spisy celkem	1 859	2 284	2 747	2 538
Živé spisy – právní pomoc do ciziny (UMČ)	2 987	3 044	3 351	3 083
Živé spisy – právní pomoc z ciziny (UMM)	1 428	1 301	1 299	1 291
Živé spisy – agenda opatrovnictví (OP)	-	-	263	423
Živé spisy – agenda SPR	1 330	1 476	1 348	1 284
Živé spisy – evidence dětí pro mezinárodní osvojení	347	349	350	317
Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ciziny	157	166	176	177
Živé spisy – evidence dětí pro osvojení do ČR	5	5	5	2
Živé spisy – evidence žadatelů o osvojení z ČR	7	4	5	4
Živé spisy celkem	6 261	6 345	6 797	6 581
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	32 812	36 213	34 657	39 319
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb, v tis. Kč)	16 223	16 455	15 335	13 040

Tabulka 1 Srovnání agendy Úřadu v letech 2020 až 2023

Věcná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty (tzv. koordinátory případu) rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené a návratů z rodičovských dovolených, ale i z důvodů odchodů mimo obor sociálně-právní ochrany dětí a mimo veřejnou správu) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo bohužel k četným personálním změnám na pozicích koordinátorů případu ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2023 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii České republiky, pro studenty právnických fakult a pro odborná profesní sdružení. Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí. Řada akcí probíhala formou on-line, případně v hybridním formátu s možností účasti on-line i prezenčně. Úřad také spolupracoval se studenty středních i vysokých škol formou poskytování informací ať již přímou neformální konzultací, či odpovídáním žádostí o informace na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností (dále jen „nařízení o výživném“).

Spolupráce s členskými státy podle tohoto nařízení není vždy bezproblémová. Častým problémem je nedostatek zaměstnanců ústředních orgánů, či nevhodná vnitrostátní legislativa v dotčených státech.

Poměrně úspěšné je vymáhání výživného z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Tradičně méně pružné jsou jihoevropské státy.

Úřad v roce 2023 podal do ciziny 199 žádostí o vymáhání výživného a 130 žádostí o zvláštní opatření (nejčastěji pátrání po pobytu a zaměstnavateli povinného), přičemž z ciziny obdržel 91 žádostí o vymáhání výživného z České republiky a 72 žádostí o zvláštní opatření.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného

výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, s Úřadem práce České republiky, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel i v roce 2023 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí, a tedy delších reakčních dob. Úřad dlouhodobě usiluje o zřízení přímého přístupu do evidencí České správy sociálního zabezpečení a Úřadu práce České republiky, což by zjišťování poměrů povinných podstatně urychlilo a zjednodušilo. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců. Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla probíhá plynule.

V roce 2023 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného zejména v případech, kdy povinný není zaměstnán a je osobou samostatně výdělečně činnou.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a výjimečně vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné rozvedených manželů).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřad práce České republiky, na nějž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Úřad v roce 2022 vystavil 130 potvrzení pro účely přiznání náhradního výživného podle zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

1.2.1.1 K jednotlivým státům

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejrozsáhlejší část agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik koordinátorů případu. Z dlouhodobého hlediska mírně

převažuje podíl spisů vymáhání výživného do Slovenské republiky. Z pohledu nového nápadu spisů je situace přibližně vyrovnaná v počtu nových žádostí o vymáhání přijatých ze Slovenska a odeslaných na Slovensko.

Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je velmi dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách, případné nedostatky žádostí jsou odstraňovány.

V případech vymáhání výživného na Slovensko je obecně problém s dohledáváním povinných, kteří nejsou v České republice hlášeni k pobytu, protože není povinností občana Evropské unie mít na území jiného státu přihlášen pobyt, nebo jsou hlášeni k pobytu na ohlašovnách obecních či městských úřadů a jejich skutečné bydliště lze jen obtížně zjistit. Problémem je rovněž často neuspokojivá ekonomická situace povinných, kteří jsou mnohdy nemajetní, a nestálost jejich pracovních poměrů. Zvyšuje se také počet povinných v insolvenci. Bohužel, v řadě případů insolvenční řízení bývá předčasně zastaveno z důvodu nehrzení splátek a dochází tak k obnovení exekuce nebo soudního výkonu rozhodnutí, což ovšem nevede k úspěšnému vymožení výživného.

Dobrovolně hradí povinní výživné v ojedinělých případech.

V případech vymáhání výživného ze Slovenska je spolupráce se slovenským ústředním orgánem také na dobré úrovni, slovenští kolegové případ předávají exekutorovi se souhlasem českého oprávněného. Nejčastěji se tak děje v případech, kdy je zjištěno, že povinný je zaměstnaný nebo na Slovensku vlastní zabavitelný majetek. Ne ve všech případech je však exekuce úspěšná. V některých případech nelze podat návrh na zastavení exekuce, protože by tím mohly oprávněné straně vzniknout povinnost hradit náklady řízení, byť v minimální výši 42 EUR.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Nejpočetněji je zde zastoupeno vymáhání výživného ve spolupráci s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz). V některých starších případech vymáhání výživného stále pokračuje spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF).

Spolupráce s oběma institucemi je pružná a bezproblémová. Komunikace probíhá v německém jazyce. Po přijetí žádosti o vymáhání výživného německý ústřední orgán v některých případech požaduje opravu výtahů soudních rozhodnutí, tak aby odpovídaly představě německých úřadů, dále jsou nad rámec nařízení o výživném žádány další dokumenty od soudu (doručenky, protokoly z jednání, doklady o otcovství). Při samotném vymáhání výživného je častěji dáována přednost výzvám povinnému rodiči k dobrovolné úhradě před zahájením výkonu rozhodnutí. Německý ústřední orgán informoval, že německé soudy přecházejí na elektronickou komunikaci, nově tedy je požadováno zasílání exekučního titulu a výtahů z rozsudku i elektronicky ve formátu PDF.

Častěji se vyskytuje vymáhání výživného u rodičů, kteří v Německu pouze pracují a nemají tam stálé bydliště. To přináší problémy s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí. Oprávněný rodič je na toto zpravidla předem upozorněn.

Vymáhání výživného do Německa představuje méně početnou agendu, vyskytují se případy, kdy výživné vymáhá německý úřad, který vyplácí tzv. zálohové výživné.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné. Oproti roku 2022 došlo k dalšímu významnému nárůstu vymoženého výživného z Polska pro děti žijící v České republice. I částka vymožená pro děti do Polska se mírně navýšila.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále na dobré úrovni. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc advokáty. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce není jednotná.

Objevují se návrhy na vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy dlužné výživné vymáhají rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Po dosažení věku 18 let dítěte zastupování rakouským úřadem automaticky končí, výživné má být nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) a vymáhání dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht).

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) probíhá na velmi dobré úrovni, ačkoliv ústřední orgán slouží pouze jako zprostředkovatel komunikace s úřady v jednotlivých kantonech. Pro účely podání žádosti o vymáhání výživného jsou vždy shromažďovány veškeré podklady v úředním jazyce daného kantonu, nejčastěji se jedná o německý jazyk, v ojedinělých případech jde o jazyk francouzský, případně italský.

Pokud má být ve Švýcarsku zahájeno řízení o výkon rozhodnutí, jedná se o velmi dlouhý proces (až jeden rok), navíc s nejistým výsledkem.

Velká Británie

Spolupráce s ústředními orgány pro Anglii a Wales, Skotsko a Severní Irsko přináší různé výzvy a specifika, která ovlivňují efektivitu a rychlost procesů.

V rámci vymáhání výživného z Velké Británie do České republiky se Úřad i nadále potýkal s velmi zdlouhavým procesem, zejména u případů vymáhání výživného z Anglie, kterých je současně nejvíce. Spolupráce s ústředními orgány je zřejmě z důvodu slabšího personálního obsazení ústředního orgánu pro Anglii a Wales náročná a dochází k prodlevám, které negativně ovlivňují rychlost a účinnost vymáhání výživného. Navzdory těmto obtížím se Úřad snaží maximalizovat efektivitu a hledat způsoby, jak proces zefektivnit.

V případech vymáhání výživného z České republiky do Velké Británie se činnost Úřadu zaměřovala především na případy, kdy bylo zapotřebí nejprve určit výživné soudně, a teprve po vydání pravomocného rozsudku o výživném věc předat k soudnímu výkonu rozhodnutí. Počet případů vymáhání výživného z České republiky je i nadále, v porovnání s vymáháním z Velké Británie, zanedbatelný.

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act).

Novější spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2023 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z roku 2007. Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, New York, California a Texas.

Při vymáhání výživného i v roce 2023 nadále zůstávalo problematické zaslání plateb úřady v USA do České republiky. Vyplácení vymožených plateb stále probíhalo formou šeků, což působilo problémy jednak při jejich doručování (doba doručení je od dvou týdnů až po dva měsíce), jednak při samotném proplácení v České republice.

Stejně tak bylo problematické odesílání plateb z České republiky do USA, neboť úřady v USA v podstatě nejsou schopny, s ohledem na tamní bankovní systém, přijímat peníze zaslané bankovním převodem.

V průběhu roku 2023 Úřad intenzivně spolupracoval s Federálním úřadem Office of Child Support Services na spuštění systému „Central Authority Payment (CAP)“, který by uvedené problémy měl vyřešit. Tento systém byl zaveden a na konci roku 2023 byl připraven na zaslání plateb z téměř všech států USA, se kterými Úřad v současnosti spolupracuje, tímto jedním kontaktním místem, a to formou bankovního převodu. Účast jednotlivých států v systému „Central Authority Payment (CAP)“ je dobrovolná. K 31. 12. 2023 se k systému nepřipojilo pouze 12 členských států USA (např. California a Rhode Island). Některé státy (např. New York a Ohio) začaly zasílat platby bankovním převodem přímo na účet Úřadu mimo systém CAP. Jednotlivé státy, které v současnosti nejsou zapojeny do systému CAP, se mohou kdykoliv v budoucnu zapojit a přejít na tento způsob zaslání plateb.

Dle vyjádření federálního úřadu Office of Child Support Services by během roku 2024 měl být systém CAP rozšířen i pro zaslání plateb ze zahraničí do USA. Lze tak očekávat, že bude snadnější zasílat oprávněným žijícím v USA výživné vymožené v České republice.

Španělsko

Převažující agendou nadále zůstává vymáhání výživného od povinných nacházejících se na území Španělska. Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného je stále dosti nepružná, rychlost reakce na dotazy je nejednotná, od několika dní do několika týdnů či

měsíců. Pokud není přesně známo, kde ve Španělsku se povinný nachází, je účelnější požádat o součinnost Interpol. U žádostí o zvláštní opatření neposkytuje ústřední orgán konkrétní adresy hledaných osob, sděluje pouze pozitivní nebo negativní výsledek pátrání.

Ukrajina

Agenda vymáhání výživného, stejně jako všechny jiné agendy, byla ve vztahu k Ukrajině zásadně poznamenána vpádem ruských vojsk na Ukrajinu.

Komunikace s ukrajinským ústředním orgánem již probíhá standardně, je ovšem obecně poměrně složitá a je třeba počítat s delšími reakčními dobami. Z důvodu válečného stavu byly omezeny převody finančních prostředků z Ukrajiny a zasílání plateb do České republiky je tak velmi problematické.

Zpracovávání žádostí o vymáhání výživného z České republiky je velmi náročné, jelikož na Ukrajině je výživné často určováno jako určitá část příjmu povinného, přičemž je ještě určena minimální a maximální výše navázaná na životní minimum pro dítě na Ukrajině. I s ohledem na časně platby hrazené v ukrajinské měně přímo oprávněným a nutnost práce se směnným kurzem jsou výpočty dlužných částek značně složité.

Itálie

Úroveň spolupráce italských ústředních orgánů (Ministero della Giustizia, podle dřívější úpravy Ministero del Interno) ve věci výživného se velmi různí. Případů u Ministero del Interno je již zanedbatelné množství a ty vykazují i nadále značnou neefektivitu, jak co do vymoženého výživného, tak do frekvence komunikace v řádu let. Spolupráce s Ministero della Giustizia se zlepšuje, zrychluje se komunikace a způsob vyřizování požadavků lze označit za standardní.

O vymáhání výživného z Itálie je mezi oprávněnými z České republiky poměrně vysoký zájem, avšak úspěšně vymoci výživné se daří pouze v menším množství případů a často spíše na základě dobrovolné úhrady výživného povinným. Italský ústřední orgán nepodává návrh na výkon rozhodnutí či exekuci, ale postupuje spis advokátovi přidělenému v rámci přiznané bezplatné právní pomoci. Úroveň kvality spolupráce advokátů je proměnlivá.

I nadále probíhá komunikace v italském jazyce, což značně stěžuje rychlost vyřízení.

1.2.1.2 Shrnutí

V roce 2023 došlo oproti roku 2022 k mírnému nárustu objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2023 vymoženo 39 319 000 Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce.

Stát	2022 (v tis. Kč)	2023 (v tis. Kč)
Austrálie	613	325
Belgie	274	471
Bělorusko	7	0
Brazílie	31	17
Bulharsko	8	0
Dánsko	55	33
Finsko	0	119
Francie	795	672
Chorvatsko	0	4
Itálie	769	1 543
Irsko	158	89
Izrael	276	886
Kanada	439	467
Kypr	156	180
Litva	25	0
Lucembursko	275	186
Maďarsko	32	5
Nizozemí	1 326	652
Norsko	47	96
Nový Zéland	0	169
Polsko	355	765
Portugalsko	3	0
Rakousko	2 511	2 440
Rumunsko	276	315
Řecko	645	10
Slovensko	2 298	2 495
Slovinsko	98	0
Spolková republika Německo	10 573	10 605
Srbsko	0	114
Španělsko	572	203
Švédsko	513	1 819
Švýcarsko	2 215	1 829
Turecko	0	762
Ukrajina	29	17
USA	6 670	8 699
Velká Británie (Anglie a Wales)	2 613	3 332
Celkem	34 657	39 319

Tabulka 2 Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2022 a 2023

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 13 040 000 Kč, což je o něco méně o než v předchozím roce. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce.

Stát	2022 (v tis. Kč)	2023 (v tis. Kč)
Estonsko	48	48
Filipíny	30	30
Itálie	0	30
Kanada	6	6
Litva	45	21
Lotyšsko	48	86
Maďarsko	31	51
Nizozemí	768	402
Polsko	2 792	2 859
Portugalsko	43	57
Rakousko	735	451
Rumunsko	71	0
Slovensko	9 195	7 314
Slovinsko	41	112
Spolková republika Německo	510	322
Srbsko	48	102
Švédsko	21	3
Švýcarsko	18	329
Turecko	31	29
Ukrajina	8	98
USA	756	574
Velká Británie	90	116
Celkem	15 335	13 040

Tabulka 3 Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2022 a 2023

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Úřad řešil případy protiprávních přemístění nebo zadržení dětí a styku rodičů s dětmi jakožto ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (publikována v č. 34/1998 Sb., dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (EU) 2019/1111 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepracované znění) (dále jen „nařízení Brusel IIb“).

Úřad v roce 2023 řešil 37 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržení v cizině. Tyto případy se týkaly 44 dětí. Počet případů byl výrazně vyšší než v minulých letech ovlivněných pandemií nemoci COVID-19 a omezením cestování přes hranice států.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2020 až 2022.

	2020	2021	2022
Dobrovolný návrat	4	3	5
Nespolupráce žadatele	3	1	5
Dohoda rodičů	3	3	2
Zpětvzetí	6	2	4
Návrat v souladu s rozhodnutím	6	3	4
Nucený návrat	1	1	2
Běží	1	1	3
Nenavráceno	1	3	6
Celkem	25	17	31

Tabulka 4 Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2020 až 2022

V roce 2023 se začaly sledovat výsledky řízení o navrácení v novém formátu, který požaduje pro svá statistická zjišťování i Haagská konference mezinárodního práva soukromého.

	2023
Případ odmítnut ÚO	0
Dítě nebylo vypátráno nebo bylo vypátráno v jiné zemi (Haag i NeHaag)	0
Dohoda o navrácení	7
Dohoda o nenavrácení	3
Rozhodnutí – nařízení návratu	2
Rozhodnutí – návrat zamítnut	0
Dosud nevyřízeno	19
Zpětvzetí žádosti	4
Různé výsledky pro různé děti	1
Případ uzavřen z důvodu nečinnosti žadatele	1
Jiné	0
Celkem	37

Tabulka 5 Únosy dětí do ciziny v roce 2023

V roce 2023 došlo ze strany zahraničních orgánů ke dvěma případům nuceného (exekučního) navrácení dětí, přičemž se jednalo o případy zahájené již v letech 2021 a 2022. V roce 2023 byly Úřadu oznámeny dva případy protiprávního zadržení dětí v zemích, které nejsou signatářem haagské únosové úmluvy – jednalo se o Egypt a Sýrii.

Úřad se zabýval také 7 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech bylo třeba obrátit se na soud v místě bydliště dítěte a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout přiznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 18 žádostí o návrat dítěte do ciziny, které se týkaly 20 dětí. Z uvedených 18 případů protiprávního přemístění či zadržení dětí byla ke dni vypracování této

zprávy v 9 případech podána žaloba o navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2023 nebylo nutno v žádném případě přistoupit k provedení výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte odnětím dítěte (dětí).

Úřad byl vždy jmenován opatrovníkem dětí v řízeních o navrácení dítěte před Městským, resp. Krajským soudem v Brně. V rámci této agendy Úřad pokračoval v praxi poskytování tzv. facilitovaných rozhovorů psychologa a právníka s rodiči. Během těchto rozhovorů jsou jednak rodiče vedeni ke smírnému řešení, jsou jim vysvětleny základní principy únosového práva, je jim předestřeno předběžné právní stanovisko Úřadu, jsou jim vysvětleny dopady jejich konfliktu na dítě a naznačeny možnosti a důsledky soudního rozhodnutí.

Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky.

	2020	2021	2022
Dobrovolný návrat	1	3	4
Nespolupráce žadatele	3	1	3
Dohoda rodičů	1	0	0
Zpětvzetí	2	2	5
Návrat v souladu s rozhodnutím	6	1	2
Nucený návrat	1	2	0
Běží	0	0	0
Nenavráceno	4	5	1
Celkem	18	14	15

Tabulka 6 Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2020 až 2022

V roce 2023 se začaly sledovat také výsledky žádostí o navrácení do ciziny v novém formátu, jak je uvedeno výše.

	2023
Případ odmítnut ÚO	0
Dítě nebylo vypátráno nebo bylo vypátráno v jiné zemi (Haag i NeHaag)	2
Dohoda o navrácení	3
Dohoda o nenavrácení	2
Rozhodnutí – nařízení návratu	1
Rozhodnutí – návrat zamítnut	1
Dosud nevyřízeno	5
Zpětvzetí žádosti	1
Různé výsledky pro různé děti	0
Případ uzavřen z důvodu nečinnosti žadatele	3
Jiné	0
Celkem	18

Tabulka 7 Únosy dětí do České republiky v roce 2023

Úřad z ciziny obdržel rovněž 5 žádostí o výkon práva styku s dítětem, přičemž se jedná prakticky vždy o případy mimořádně komplikované. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci

svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků, než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2023 vyplývají z následující tabulky.

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	únos	styk
Egypt			1	
Francie			2	
Chorvatsko			1	
Irák		1		
Kanada			1	
Kypr	1			
Maďarsko	1			
Německo	2		7	2
Nizozemí			1	1
Polsko	1		2	
Rakousko			1	
Rumunsko			1	
Rusko			2	1
Slovensko	4		9	
Sýrie			1	
Španělsko			3	
Švýcarsko			1	
Ukrajina	6	3	2	
USA				2
Velká Británie	3	1	2	1
Celkem případů	18	5	37	7

Tabulka 8 Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě Úřad doporučoval rodičům či dalším zúčastněným stranám mediaci poskytovanou Mediačním a edukačním centrem při Centru sociálních služeb v Brně. S mediačním centrem byly podmínky nadále nastaveny tak, aby odpovídaly potřebám případů s přeshraničním prvkem i dosavadní praxi Úřadu. Od roku 2020 tedy Mediační centrum nabízí mediaci bezplatně, prezenčně i on-line, v několika cizích jazycích a s častým zapojením dítěte podle dosavadní praxe Úřadu. Přes tyto vstřícné podmínky však rodiče ne vždy nabídku využívají.

V uvedené agendě je velmi důležitá intenzivní spolupráce právníků a psychologů. Kromě specifické práce s klienty psychologové poskytovali právníkům konzultace, asistovali při pohovorech s klienty a zajišťovali odbornou podporu při vyjadřování k soudním jednáním.

1.2.2.1 K jednotlivým státům

Slovensko

Komunikace s ústředním orgánem je dobrá. O návratu dítěte rozhodují tři specializované soudy. Problematická zůstává otázka vykonávacího řízení. Slovenský ústřední orgán nabízí rodičům místo mediace pouze hodinovou konzultaci s určitými mediačními prvky. Řada případů se vyřeší dohodou rodičů ať již dobrovolným navrácením dítěte nebo tím, že se „opuštěný“ rodič s přemístěním dítěte smíří a soustředí se na nastavení styku s dítětem. Slabinou je nedostatek přímé komunikace mezi soudy a ústředním orgánem, kdy informace o průběhu a výsledku návratového řízení jsou ze strany slovenského ústředního orgánu jen obtížně získávané.

Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obracejí přímo na soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž žádost postoupí do druhého státu prostřednictvím ústředních orgánů. Komplikací návratového řízení na Slovensku je povinnost navrhovatele mít doručovací adresu na území Slovenska, což pro většinu „opuštěných“ rodičů znesnadňuje možnost vést řízení o navrácení bez spolupráce s advokátem.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů a styků na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována významná pomoc i během řízení, a to přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení, pokud to jeho majetkové poměry vyžadují. Německý ústřední orgán vždy usiluje o co nejrychlejší zahájení soudního řízení o navrácení.

Ústřední orgán informuje promptně i o nařízeném jednání a jeho výsledku. V případě dotazů vše ochotně vysvětlí.

USA

Ústřední orgán USA flexibilně komunikoval a reagoval na dotazy či žádosti o spolupráci; zprostředkoval žadatelům bezplatnou právní pomoc (v závislosti na majetkových poměrech žadatele). Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů je postup v jednotlivých řízeních mnohdy nejednotný.

Ukrajina

Úřad byl několikrát dotazován na možnost řešení situace, kdy po 24. únoru 2022 bylo dítě přemístěno (nejčastěji matkou) do České republiky, otec s vycestováním dítěte nesouhlasil a sám nemůže z důvodu vyhlášení válečného stavu vycestovat. Ve dvou případech bylo o navrácení dětí rozhodováno Městským soudem v Brně. V obou případech soud rozhodl o nenavrácení dětí a rozhodnutí byla následně potvrzena odvolacím soudem.

V některých případech byla věc řešena smírně, případně se žadatel nakonec nedomáhal navrácení, ale pouze zajištění styku s dítětem.

V případech přemístění dítěte na Ukrajinu ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematika je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů v území, zejména v případě, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte.

Nadále přetrvává stav, že ve věci zajištění navrácení dítěte a výkonu práva styku ústřední orgán nepodává návrhy k soudu a nezastupuje opuštěného rodiče v řízení (s odkazem na vnitrostátní úpravu, přestože Ukrajina neučinila výhradu ve smyslu čl. 26 a 42 haagské únosové úmluvy). Obdobně nepodává ukrajinský ústřední orgán za rodiče návrhy ve věcech výkonu práva styku rodiče s dítětem.

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je ústředním orgánem zpracována do tří dnů od jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dnů přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, či prostřednictvím Úřadu v případě, že klient neovládá anglický jazyk. „Opuštěným“ rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy je velmi restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Ve Velké Británii je také rodičům bezplatně nabízena mediace.

1.2.2.2 Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval se styčnými soudci haagské sítě soudců Radkou Církovou a Lubomírem Ptáčkem.

Běžnou, každodenní součástí práce zaměstnanců Úřadu, kteří se zabývají agendou mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž například sám posoudí otázku obvyklého pobytu dítěte z důvodu určení své mezinárodní pravomoci (příslušnosti). To bohužel negativně dopadá na situaci dítěte, která je tak dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (statisticky nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině – se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli

faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v případech únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Praxi, kdy Úřad je jmenován opatrovníkem dítěte v řízení o navrácení před Městským soudem v Brně, lze hodnotit jako velmi pozitivní. Úřad tak lépe využívá svých znalostí a zkušeností jak v oblasti právní úpravy, tak i zapojování dítěte do řízení a psychologického pohledu na situaci dítěte.

V rámci posílení prevence mezinárodních únosů dětí Úřad již druhým rokem provozoval v režimu 24/7 telefonickou krizovou linku, na níž mohou zaměstnanci, kteří slouží pohotovost, poskytovat součinnost Policii České republiky a případně i dalším orgánům v souvislosti se zákazami vycestování dětí. Tyto záказы jsou v souladu s čl. 32 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1862 o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech, o změně a o zrušení rozhodnutí Rady 2007/533/SVV a o zrušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1986/2006 a rozhodnutí Komise 2010/261/EU vkládány do Schengenského informačního systému. V několika případech se podařilo díky této lince zabránit protiprávnímu přemístění dítěte do jiného státu. Kromě uvedeného účelu je linka využívána též ze strany orgánů sociálně-právní ochrany dětí pro konzultace krizových situací, které mají vztah k cizině. Linku také využívají rodiče, kteří se ocitnou v situaci, kdy jsou ohroženi únosem jejich dítěte či např. došlo k odebrání dítěte v cizině.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle haagské Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z roku 1993 (publikována v č. 43/2000 Sb. m. s., dále jen „haagská adopční úmluva“).

1.2.3.1 Osvojení z České republiky do ciziny

V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních osvojení dětí z České republiky do ciziny bylo k 31. 12. 2023 vedeno 350 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 176 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

Krajské úřady zpřístupnily Úřadu v roce 2023 14 spisů (18 dětí) za účelem zprostředkování mezinárodního osvojení, avšak ne všechny spisy byly kompletní a mohlo dojít k započatí procesu mezinárodního osvojení, případně se dodatečně po zpřístupnění spisové dokumentace podařilo zprostředkovat náhradní rodinnou péči v České republice anebo biologická rodina začala projevovat o dítěte vážný zájem.

Přetrvávajícími hlavními nedostatky spisové dokumentace je zejména absence kompletních podkladů vztahujících se k osvojitelnosti dítěte (nekompletní či nesprávná soudní rozhodnutí). Často chybí či nejsou zcela poskytnuty i další důležité informace pro účely zprostředkování mezinárodního osvojení jako např. informace o sociálních poměrech dítěte a jeho biologické rodiny, informace

o sourozencích a jejich umístění (např. informace o tom, že sourozenec dítěte již byl osvojen v cizině, což hraje významnou roli při úvahách o výběru země, do níž by bylo vhodné dítě svěřit do péče před osvojením), informace o možnostech příbuzných převzít péči o dítě, příliš strohý individuální plán ochrany dítěte často bez splnění formálních náležitostí jako je podpis odpovědných osob, informace o zdravotním stavu dítěte atd. Doplnění nezbytných podkladů trvá poměrně dlouhou dobu.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2023 celkem 27 žadatelů nebo žadatelů – jednotlivců z ciziny; v roce 2023 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence.

Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce.

Stát	žádosti	zařazení	zastavení řízení	nezařazení	neukončeno
Itálie	2	2	0	0	0
Island	4	4	0	0	0
Německo	8	4	0	0	4
Španělské království	6	5	0	0	1
Švédsko	2	2	0	0	0
Dánsko	1	1	0	0	0
Švýcarsko	1	0	0	0	1
Norsko	1	1	0	0	0
Finsko	2	2	0	0	0
Celkem	27	21	0	0	6

Tabulka 9 Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

V roce 2023 proběhlo devět zasedání Poradního sboru Úřadu pro náhradní rodinnou péči. I po ukončení pandemických opatření byla zachována osvědčená praxe, že se jednání většinou koná formou on-line.

Nadále jde o multidisciplinární sbor složený ze 7 členů, který doporučuje nejvhodnější žadatele pro konkrétní dítě. Jsou v něm zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací, Úřadu i MPSV jako Úřad řídicího orgánu.

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 12 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce.

Stát	počet dětí
Island	1
Nizozemsko	2
Itálie	3
Španělsko	2
Švédsko	4
Celkem	12

Tabulka 10 Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V srpnu 2023 navštívila Úřad za účelem prohloubení spolupráce dánská adopční organizace Danish International Adoption. V září 2023 navštívili zaměstnanci Úřadu německou adopční organizaci AdA Adoptionsberatung e.V. Setkání na téma "Identita a rodinný systém" proběhlo v Německu s účastí rodin, které adoptovaly děti z České republiky a také s účastí žadatelů, kteří mají zájem děti z České republiky osvojit. S ohledem na trvalý trend poklesu počtu dětí, jejichž spisová dokumentace je krajskými úřady Úřadu zpřístupňována, bylo přistoupeno k ukončení spolupráce s některými zeměmi a k omezení počtu žádostí ze zemí, se kterými spolupráce pokračuje. Všem spolupracujícím partnerům byla tato informace sdělena na konci roku 2023 s účinností od počátku roku 2024.

1.2.3.2 Osvojení z ciziny do České republiky

V roce 2023 nedošlo k osvojení žádného dítěte z ciziny.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte z ciziny do České republiky se projevoval ve velkém množství neformálních dotazů zájemců o osvojení dítěte z ciziny v průběhu celého roku. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že zájemci nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s nimi se kromě právníka oddělení mezinárodních adopcí podílí vždy také psycholog Úřadu. Zájemcům jsou představeny jak možnosti, tak i zkušenosti Úřadu se osvojením dětí z konkrétních zemí. Zaměstnanci Úřadu se zájemci hovoří také o mimoprávních aspektech osvojení, o jejich motivaci a psychické připravenosti na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí.

Kolumbijským ústředním orgánem byla v roce 2023 akceptována a zařazena první žádost z České republiky, která byla podána na Úřad již v roce 2021. V roce 2023 Úřad společně se žadatelkou pracoval na doplnění žádosti o osvojení dítěte z Kolumbie, která byla zaslána ústřednímu kolumbijskému orgánu.

Úřad se setkal s dotazy na přímé osvojení dětí žijících v cizině jejich příbuznými v České republice. Společným jmenovatelem těchto případů je, že tyto děti v cizině mají biologickou rodinu, která o ně pečuje v zemi jejich původu a příbuzní jim v České republice chtějí zajistit lepší vzdělání a budoucnost. Tato situace neodpovídá úmyslu států, které přijaly haagskou adopční úmluvu, neboť zde nejde o potřebu dítěte nalézt trvalou a stabilní rodinnou péči ve formě osvojení. Úřad jako ústřední orgán podle haagské adopční úmluvy není oprávněn na takovýchto případech participovat. V některých případech se může dokonce jednat o úmyslné obcházení migračních předpisů.

I v roce 2023 se Úřad setkával s dotazy na osvojení dětí (zejména pak sirotků) z Ukrajiny. Tyto dotazy lze charakterizovat jako pokus o pomoc těmto dětem bez větší znalosti problematiky osvojení či zvažování osvojení před tímto konfliktem, případně možnost urychlit zprostředkování osvojení u českých žadatelů zařazených v evidenci krajských úřadů. Větší počet dotazů na mezinárodní osvojení lze pozorovat vždy po živelné katastrofě nebo na začátku válečného konfliktu kdekoli ve světě. V souladu s haagskou adopční úmluvou i postojem ukrajinské vlády byly klientům vysvětlovány důvody, proč k osvojení těchto dětí nelze přistoupit. Současně však byla oceněna jejich ochota pomoci a vysvětlen způsob, jak se stát pěstouny v České republice či jak jinak pomoci dětem, které pomoc potřebují.

Narůstal počet dotazů souvisejících s tzv. náhradním (surogátním) mateřstvím a s přímým předáním dítěte od biologického rodiče do péče potencionálním osvojitelům. Zejména ze strany advokátů je často vyžadováno poradenství v případech, kdy náhradní matka či biologická matka dítěte žije v jiném státě než „budoucí rodiče“.

1.2.4 Výkon opatrovnictví dětí v soudním řízení

Úřad byl soudem jmenován v roce 2023 ve 288 případech opatrovníkem dítěte podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech a vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili jednání ve velkém rozsahu. Úřad v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů a s ohledem na nutnost zajištění participace dětí v soudních řízeních. Osobně se zaměstnanci zúčastnili 109 ústních jednání u soudů po celé České republice. Na přípravě vyjádření a stanovisek, které Úřad jako opatrovník podává soudům, se podílejí jak právníci, tak i psychologové Úřadu. Vyjádření i závěrečný návrh jsou vždy konzultovány s vedením Úřadu, samozřejmě s výhradou provedení nových důkazů u ústního jednání.

V roce 2023 byl nadále pokračoval trend intenzivní práce s rodinami v konfliktu (tj. opakovaná a systematická práce s náročnými případy, v nichž je zvýšené riziko negativního dopadu rodičovského konfliktu na děti), a to zejména v rámci výkonu agendy opatrovnictví.

I v roce 2023 byli zájemci o mediaci odkazováni na služby výše zmíněného Mediačního a edukačního centra Brno.

1.2.5 Dítě jako klient Úřadu

Jednou ze základních hodnot Úřadu je upřednostňování zájmů a potřeb dětí. Úřad pracuje zejména s dětmi, které se ocitly v nějaké formě rodičovského konfliktu (viz např. kapitola [1.2.2](#) nebo [1.2.4](#)) nebo vyrůstají zcela mimo svou rodinu (kapitola [1.2.3](#)). To však znamená, že primární zdroj bezpečí pro děti (rodiče a rodina) s vysokou mírou pravděpodobnosti není v dané situaci funkční. Z tohoto důvodu je vždy přímá práce s dítětem velmi důkladně připravována, zvažována a realizována

s maximální pozorností k bezpečí dětí. Účelem přímé práce s dítětem jako klientem Úřadu je naplnění jeho práv a potřeb a současně posílení schopnosti rodičů či pečujících osob reflektovat situaci a potřeby dítěte a učinit pro dítě to nejlepší rozhodnutí. Při naplňování zmíněné hodnoty „dítě na prvním místě“ Úřad zavádí systematická opatření a naplňuje tak další z hodnot Úřadu „profesionalitu“. Například je pravidelně revidován postup v případech potenciálně rizikových pro dítě a je prováděna identifikace těchto případů, opakovaně se připomíná spolupráce mezi odděleními právní pomoci a mezinárodních adopcí na jedné straně a oddělením psychologů na druhé straně. V neposlední řadě se zaměstnanci Úřadu v této oblasti dále externě vzdělávají (v roce 2023 např. proběhlo vzdělávání na téma využití herního pískoviště při práci s klientem a téma úvodu do teorie vzniku a léčby vývojového traumatu). Úřad se věnuje i šíření dobré praxe – zaměstnanci se v roce 2023 zapojili do pracovní skupiny Identifikace ohrožení dětí a krizové mechanismy, realizované MPSV, měli aktivní příspěvek na konferenci Ústeckého kraje „Citová vazba a děti v pěstounské péči“, účastnili se kulatého stolu k problematice tzv. neutrálního prostředí pořádaného kanceláří vládního zmocněnce ve spolupráci s Justiční akademií.

1.2.5.1 Naplňování participačních práv dětí – informování

Informování dětí o jejich situaci, právech a možnostech je dlouhodobou prioritou Úřadu při práci s dítětem. Vychází se při ní z předpokladu, že dobrá informovanost posiluje pocit vlastní účinnosti, bezpečně děti zapojuje do řešení jejich situace, snižuje pocit nejistoty a neznámého. Tím vším tedy posiluje zvládací strategie dětí a snižuje negativní dopad rodinné situace na ně. Je pravidlem, že dítě je vždy rámcově informováno, pokud je s ním zaměstnanec Úřadu v osobním kontaktu. Pokud není možné být s dítětem v kontaktu, dochází k informování (jako prvnímu kroku úspěšné participace) prostřednictvím rodiče, místního orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zahraničního orgánu anebo formou dopisu psaného Úřadem přímo dítěti.

V prvních třech variantách Úřad vždy komunikuje se zmíněnou osobou a poskytuje podporu při informování dítěte. V uplynulém roce byla do praxe Úřadu zavedena i varianta dopisu pro dítě, které je mladší 10 let. Zde se však Úřad obrací vždy na pečující osobu, aby informace s dítětem prošla, protože pochopení psaného textu není v tomto věku stále upevněno.

Varianta zaslání dopisu dítěti byla v roce 2023 využita ve 188 případech, přičemž stále více než polovina dopisů byla poslána v agendě výživného. Ostatní dopisy byly dětem zasílány zejména jako základní informace o soudním řízení, které se jich týká, a o roli Úřadu v něm a jako informování dětí o výsledku soudního řízení.

Posílání dopisu, který je obsahově i vizuálně přizpůsoben dítěti, je jednou z forem, kterou Úřad naplňuje participační práva dětí a přímo děti oslovuje. Je vhodné uvést, že pokud Úřad komunikuje s dítětem i jinou formou – zejména osobně – pak má dítě možnost si vybrat, jakou formou chce být dále informováno. V případech již zaběhnuté osobní formy komunikace děti samy výrazně preferují jinou formu dalšího informování než dopisem (typicky telefonicky či on-line s Úřadem nebo prostřednictvím rodiče či jiné pečující osoby).

1.2.5.2 Naplňování participačních práv dětí – zjišťování názoru

Zjištění názoru dítěte je druhým krokem správné procesní participace. Jak již bylo zmíněno, v každém případě, kdy se zaměstnanec setkává s dítětem pro naplnění tohoto kroku, vždy zároveň realizuje i krok první – dítě informuje a až následně přistupuje ke zjišťování jeho názoru.

V roce 2023 bylo celkem všemi formami osloveno 290 rodin, ve kterých žilo 375 dětí. Proběhlo 129 kontaktů s dětmi (80 hodin přímých rozhovorů s dětmi) jak na Úradě, tak i v místě bydliště dětí, což bylo náročné i s ohledem na čas strávený na cestách po celé České republice. Kontaktované děti byly ve věku od 5 do 18 let, průměrný věk dítěte byl 11 let. V krajních hodnotách se často jednalo o členy sourozeneckých skupin. Některé případy vyžadovaly opakované pohovory a v jiných si např. děti přály být informovány o výsledku řízení, což je posledním krokem správné participace, opět formou rozhovoru. Nejčastěji se však s dětmi hovořilo jednou až dvakrát. Tato frekvence odpovídá účelu komunikace Úradu s dětmi.

Nejčastější formou pohovoru se dětmi byla on-line setkání (78 on-line setkání s dětmi), což vzhledem k faktu, že někteří klienti Úradu žijí v zahraničí, není překvapující. Tato forma byla zároveň nejvíce využívána opakovaně. Telefonický rozhovor (6) a osobní setkání (30) jsou využívány velmi podobně.

Než dojde k přímé komunikaci psychologa či právníka s dítětem, je nezbytné velmi intenzivně pracovat se spisem, komunikovat v rámci týmů Úradu i s dalšími aktéry (nejčastěji z řad orgánů sociálně-právní ochrany dětí a složek justice) a zejména s rodinou dítěte a dalšími zúčastněnými subjekty. V roce 2023 bylo využito téměř 2,5krát více času k přímé komunikaci se zástupci dítěte (196 hodin). Zde se projevuje snaha Úradu komunikovat vždy s oběma rodiči a respektovat, že dítě se pohybuje v určitém kontextu, který je pro každé dítě naprosto zásadní a není možné jej přehlížet. Také v případech, kdy s dětmi není možné hovořit (nejčastěji kvůli jejich nízkému věku), Úrad usiluje o to „mít dítě na prvním místě“, a to zejména připomínáním situace dítěte založené na empirických podkladech, zaujímáním perspektivy dítěte s ohledem na jeho vývojové období a oslovováním relevantních potřeb dětí spolu s vývojovými riziky pramenícími z jeho aktuální situace. Do značné míry se jedná o určitou formu edukace a prevence.

1.2.5.3 Další formy přímé práce s dítětem

Kromě rozhovorů s dětmi došlo ke 2 osobním doprovázením dítěte u soudního jednání. V jednom případě se zaměstnanci osobně účastnili případové konference, která se týkala situace našeho dětského klienta.

Ke kontaktování Úradu mají děti k dispozici přímé spojení na právníka a eventuálně na psychologa, informace mohou nalézt na dětském webu (kids.umpod.cz). Dochází i ke kontaktování dítěte formou obecného dotazu přes e-mail, kdy dítěti odpovídá psycholog. Nejčastěji se jedná o dotazy, které přímo nespádají do agendy Úradu (např. případy, kdy není uveden rodič v rodném listu dítěte).

1.2.5.4 Práce s dětmi v agendě mezinárodního osvojení

Mezinárodní osvojení je specifickou agendou Úřadu, jejíž dopad na život dítěte je zcela zásadní. Kompletně se mění forma péče o ně (přechod z ústavní nebo přechodné pěstounské do trvalé rodinné péče) a současně také s tím se mění země, ve které bude dítě žít. Psychologicky tedy mezinárodní osvojení představuje krátkodobou zátěž ve formě zvýšených nároků na adaptaci a zároveň zásadní zkvalitnění životní situace dítěte z dlouhodobého pohledu. Všechny děti, jejichž dokumentace byla zpřístupněna Úřadu za účelem mezinárodního osvojení, jsou o zahájení procesu osvojení informovány přiměřeně jejich věku a nejčastěji prostřednictvím jim nejbližších lidí. Úřad v tomto procesu poskytuje podporu právě těmto pečovatelům, tedy pěstounům na přechodnou dobu nebo zaměstnancům ústavních zařízení. Průměrný věk dítěte odcházejícího v roce 2023 do mezinárodního osvojení byl 4,3 roku. V roce 2023 byl zaznamenán nárůst poměru dětí, které byly do mezinárodního osvojení umisťovány z pěstounské péče na přechodnou dobu oproti dříve běžnější ústavní výchově. S tím je stále spojena vyšší potřeba komunikovat s pečujícími osobami i s dítětem nad rámec dříve běžného standardu interakcí. Předmětem této komunikace bývá lepší informování a zkvalitnění přípravy dítěte, návštěva psychologa Úřadu v pěstounské rodině a osobní setkání se staršími dětmi za účelem jejich informování a přímé přípravy na zahájení procesu mezinárodního osvojení. Ve všech případech má dítě i budoucí osvojitelé a také pěstouni či ústavní zařízení neustále možnost konzultace s psychologem Úřadu. V rámci zavedeného standardu interakcí (tedy seznámení dítěte s budoucími osvojiteli) je každé dítě (i žadatelé o osvojení v závislosti na jeho věku a potřebách různě intenzivně připravováno na odjezd ve chvíli, kdy je již termín odjezdu známý.

Specifickou součástí naplňování práv dětí je práce na tzv. biologických kořenech. V roce 2023 Úřad v agendě pátrání po biologických kořenech dětí osvojených do zahraničí řešil celkem 46 případů, které se týkaly 60 dětí. Z celkového počtu v roce 2023 bylo 17 těchto žádostí zcela nových. Nejčastěji děti, adoptivní rodiče nebo mladí adoptovaní vyjadřují přání získat fotografie biologické matky, touží po podrobných informacích o své minulosti, dále žádají o aktuální informace o biologické rodině, případně chtějí přímo biologickou rodinou nalézt a navázat s ní kontakt (nejčastěji s matkou nebo sourozenci).

Zcela nově se v roce 2023 podařilo navázat písemný kontakt mezi 11 dětmi a jejich biologickými matkami či sourozenci, celkově Úřad překládal a přeposílal dopisy a fotografie mezi 14 adoptivními a biologickými rodinami. Za pomoci Úřadu 6 dětí navštívilo dětský domov v České republice a řadě dětí byly poskytnuty podrobné informace z jejich minulosti. Pro 9 dětí byl připraven podrobný graficky zpracovaný dopis s detaily z jejich spisové dokumentace, odkazy na místa, kde v minulosti žili a s podrobnými informacemi o jejich rodičích a sourozencích. V jednom akutním případě Úřad facilitoval osobní setkání mladého adoptovaného muže s jeho biologickou matkou a otcem za přítomnosti adoptivních rodičů a tlumočnicka, přičemž toto setkání bylo velmi úspěšné (a obě strany jsou od té doby v dlouhodobém kontaktu). Další 4 adoptované děti se setkaly se svými biologickými matkami a sourozenci zcela samostatně, pouze za podpory svých adoptivních rodičů. Tato setkání byla završením dlouholetých snah o propojení adoptivní a biologické rodiny.

Veškerá tato činnost probíhá za přísného dodržování ochrany osobních údajů a pouze se souhlasem všech zúčastněných.

1.2.6 Další činnosti

V roce 2023 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu – nachází v České republice bez péče rodičů, zákonných zástupců či jiných za dítě odpovědných osob. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého pobytu nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávaly ve vztahu k Ukrajině (20 dětí), Slovenské republice (9 dětí) a ojediněle k Moldavsku (1 dítě) a Rumunsku (1 dítě). Existuje několik možností, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak nejčastěji na českém soudu, tedy soudu příslušném podle obvyklého pobytu dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Podrobnosti o řešení situace dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	počet dětí
Dítě předáno do zahraničí bez soudního rozhodnutí	3
Dítě bylo převzato do péče v ČR bez soudního rozhodnutí	0
Řízení v ČR stále probíhá	23
Dítě bylo navraceno rodičům	3
Dítě svěřeno druhému rodiči	1
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v zahraničí	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	1
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	0
Dítě svěřeno do péče širší rodiny v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	4
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	2
Dítě bylo adoptováno v ČR	1
Dítě zařazeno do evidence pro mezinárodní osvojení	0
Nejsou dostupné informace	1
Řízení v zahraničí stále probíhá	0
Celkem dětí	39
Počet rodin	33

Tabulka 11 Případy „repatriací“ z České republiky

Kromě toho Úřad stejně jako v minulých letech evidoval značné množství případů, kdy se dítě – český státní občan – nacházelo v cizině mimo svoji rodinu, nejčastěji z důvodu odebrání dítěte z rodiny orgány v místě obvyklého pobytu dítěte. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého pobytu (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu mimo území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána v této zemi a je jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. Kromě ojedinělých případů v Německu (7 dětí), Nizozemsku (1 dítě) v Rakousku (1 dítě), ve

Francii (3 děti), v Dánsku (2 děti) a v Austrálii (2 děti) byly tyto případy evidovány zejména ve vztahu ke Spojenému království, kde žije poměrně velká komunita českých státních občanů.

Všechny tyto případy se týkaly celkem 73 dětí ze 35 rodin. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody nebo pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi zahraničním ústředním orgánem, místními orgány v cizině, Mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím České republiky, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Podrobnosti o řešení případů odebrání dětí vyplývají z následující tabulky.

Výsledek řízení	počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	30
Dítě bylo navráceno rodičům	5
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	0
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v ČR	4
Dítě umístěno do pěstounské péče v ČR	0
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	0
Dítě umístěno do pěstounské péče v zahraničí	17
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	2
Dítě bylo adoptováno v zahraničí	3
Nejsou dostupné informace	6
Dítě se vrátilo do ČR bez soudního rozhodnutí	2
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Počet dětí 2023	73
Počet rodin 2023	35

Tabulka 12 Případy „odebrání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. S účinností nařízení Brusel IIb od 1. srpna 2022 se rozšířily možnosti Úřadu jako ústředního orgánu podle tohoto nařízení žádat o prošetření poměrů dětí či rodičů a v rámci většiny států Evropské unie (s výjimkou Dánska) nebylo již třeba odkazovat na použití nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních.

V roce 2023 odeslal Úřad do ciziny 334 žádostí o prošetření poměrů dětí či jiných osob nacházejících se v cizině.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací o osobách v České republice, přičemž intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí. Úřad přijal a vyřizoval 136 těchto žádostí o prošetření poměrů.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrací obyvatel do střední a západní Evropy. Přestože Úřad nemá žádnou zákonnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po dohodě s řídicím ministerstvem zabýval a vedl jejich evidenci v rozsahu, ve kterém mu poskytly územní orgány sociálně-právní ochrany dětí údaje. V roce 2023 bylo zaevidováno 84 nezletilých chlapců a 41 dívek bez doprovodu, nejčastěji ve věku od 14 do 17 let. Počet nezletilých bez doprovodu se značně snížil – zejména z důvodu snížení počtu dětí z Ukrajiny oproti roku 2022.

Statistika případů vyplývá z následující tabulky.

Stát původu	počet dětí
Afghánistán	6
Egypt	1
Írán	1
Maroko	1
Moldavsko	1
Somálsko	1
Srbsko	1
Sýrie	10
Tunisko	1
Turecko	6
Ukrajina	86
Celkem	115

Tabulka 13 Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2 Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil v roce 2023 s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 911 598,86 Kč, a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 5 950 657,95 Kč. Největší podíl na této částce má vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od MPSV zapůjčen majetek v hodnotě 829 441 Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

V roce 2023 hospodařil Úřad s částkou 44 019 665,58 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 2 144 290,65 Kč, z toho národní podíl činil 411 597,93 Kč a evropský podíl 1 732 692,72 Kč.

Pro rok 2023 byl stanoven Úřadu řídicím ministerstvem v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 38 893 462 Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně.

V říjnu 2023 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v celkové částce 2 000 000 Kč. Prostředky byly použity na pokrytí nákladů na zálohy na energie, nájem a služby, cestovné, překlady a na digitalizaci. Zvýšená potřeba byla způsobena nepříznivým vývojem cen energií a následným navýšením záloh na energie a služeb spojených s nájmem. Zároveň nájemce navýšil pro rok 2023 nájem o inflaci ve výši 15,1 %. Dále došlo v souvislosti se změnou legislativy k nutnosti zajištění nového dodavatele ověřených překladů (v důsledku navýšení regulovaných cen), které je Úřad povinen zajistit dle § 35 odst. 2 písm. l) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Dále byl v říjnu 2023 po schválení Ministerstvem financí, v souladu s usnesením vlády ČR ze dne 27. září 2023 č. 711, k návrhu na změnu systemizace služebních a pracovních míst s účinností od 1. října 2023, proveden přesun 120 tis. Kč z prostředků na platy zaměstnanců na pracovních místech ve prospěch prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech. Současně se navýšil objem prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech o částku 1 600 000 Kč a související výdaje o částku 572 800 Kč.

V prosinci 2023 byly po vzájemné dohodě s nadřízeným orgánem a po konzultaci s oddělením finančního řízení odboru řízení programů ESF převedeny finanční prostředky OPZ v rámci kapitoly 313 z Úřadu na MPSV. Jednalo se o nevyčerpané prostředky poskytnuté Úřadu na projekt „Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“, registrační číslo CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599 v celkové výši 1 130 444,35 Kč (v tom: 369 463,07 Kč ze státního rozpočtu a 760 981,28 Kč z rozpočtu EU). Současně došlo i k převodu příjmů v celkové částce 760 981,28 Kč.

Nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let byly uvolněny v únoru 2023, a to v celkové výši 2 083 847,93 Kč.

Profilující prostředky na financování projektu OPZ „Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“, registrační číslo CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599 v celkové výši 1 772 770 Kč (v tom: 340 499 Kč ze státního rozpočtu a 1 432 271 Kč z rozpočtu EU).

Dále bylo uvolněno z profilujících výdajů 77 097 Kč na ostatní osobní výdaje. Z neprofilujících výdajů bylo uvolněno celkem 233 980,93 Kč, v tom prostředky ve výši 26 059 Kč na zajištění souvisejících výdajů k uvolněným ostatním osobním výdajům a prostředky ve výši 207 921,93 Kč k úpravě stávajícího systému spisové služby, která byla plánována v roce 2021 a přesunuta do roku 2023. Celkem bylo za rok 2023 vyčerpáno 42 330 629,85 Kč rozpočtových prostředků, tj. 96,16 %.

2.2.2 Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 22 855 788 Kč, z toho bylo určeno 195 261 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2023 činila 25 517 433 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno celkem 15 256 224 Kč, náhrady za dovolenou činily částku 2 419 774 Kč, osobní příplatky, zvláštní příplatky a příplatky za vedení činily částku celkem 4 939 399 Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1 919 067 Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 190 061 Kč.

2.2.3 Prostředky vynaložené na zahraniční cesty

Zahraňní cestovné

Uskutečněné zahraniční služební a pracovní cesty přímo souvisí s postavením Úřadu jako ústředního orgánu podle evropských nařízení a mnohostranných mezinárodních smluv. Jedná se o akce opakující se každoročně nebo v delších časových obdobích a zástupce z České republiky je nezbytný, jak pro prosazování postojů České republiky k probíraným tématům, tak i navázání kontaktů s obdobnými subjekty ze zahraničí. Na zahraniční služební a pracovní cesty bylo v roce 2023 vyčerpáno 164 676,21 Kč. Tato částka byla vynaložena na akce uvedené v následující tabulce.

Počet osob	Termín	Destinace	Účel cesty
6	6. 3. 2023	Bratislava, Slovensko	Návštěva ústředního orgánu Slovenské republiky
1	12.–14. 3. 2023	Řím, Itálie	Seminář „Civil LAW Seminar on EU Family Law“
2	12.–14. 3. 2023	Brusel, Belgie	European Judicial Network – setkání ústředních orgánů podle nařízení Brusel IIb
2	23.–27. 4. 2023	Londýn, Manchester Velká Británie	Setkání Úřadu, ZÚ Londýn, GK Manchester k projednání společných konzulárních případů

2	3.–6. 9. 2023	Madrid, Španělsko	European Judicial Network – setkání ústředních orgánů podle nařízení 4/2009
3	22.–24. 9. 2023	Furth im Wald, Německo	Setkání s pověřenou adopční organizací ADA a osvojitelskými rodinami
2	9.–17. 10. 2023	Haag, Nizozemí	Zvláštní komise haagské konference k úmluvám z let 1980 a 1996
1	20. 10. 2023	Vídeň, Rakousko	Recepce u příležitosti spoluzaložení Československa
2	5.–7. 12. 2023	Varšava, Polsko	Bilaterální jednání s polským ústředním orgánem, seznámení se s novým velvyslancem

Tabulka 14 Zahraniční služební cesty

3 Realizace projektu Řízení kvality Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

3.1 Základní informace

Úřad měl povinnost zavést systém řízení kvality v souladu s Metodickým pokynem pro řízení kvality ve služebních úřadech, jenž byl schválen usnesením vlády č. 214 ze dne 4. dubna 2018 (dále jen Metodický pokyn), a který navazuje na usnesení vlády ze č. 275 ze dne 10. dubna 2017, v návaznosti na usnesení vlády ze dne 27. srpna 2014 č. 680 ke Strategickému rámci rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020 a zřízení Rady vlády pro veřejnou správu (konkrétně: Implementační plán pro Strategický cíl 4 – Profesionalizace a rozvoj lidských zdrojů ve veřejné správě a Implementační plán pro Strategický cíl 1 – Modernizace veřejné správy). Metodický pokyn definuje požadavky pro zavedení minimální míry kvality naplněním 10 kritérií zlepšování. Kritéria musel Úřad zavést do 30. června 2022.

Úřad rozhodl, že pro zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení úřadu využije finanční podpory z Operačního programu Zaměstnanost. Od 1. října 2019 byla zahájena realizace projektu pod názvem Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí s registračním číslem CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599. Projekt je nastaven v souladu s požadavky Metodického pokynu a je realizován v součinnosti se sekci pro státní službu Ministerstva vnitra (projekt *Podpora profesionalizace a kvality státní služby a státní správy*, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0006173).

Úřad zavedl systém řízení kvality ve služebním úřadu naplněním kritérií zlepšování v uloženém termínu, tedy do 30. června 2022.

3.2 Identifikace projektu

Název:	Zavedení systému řízení kvality na Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace:	říjen 2019 až červen 2023
Registrační číslo:	CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0014599

3.3 Popis projektu:

Předmětem projektu bylo zavádění systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a to prostřednictvím zavedení požadavků Metodického pokynu pro řízení kvality ve služebních úřadech schváleného usnesením vlády ze dne 4. dubna 2018 č. 214.

3.4 Cíle a přínosy projektu

Hlavním cílem projektu bylo zvýšit kvalitu řízení a fungování Úřadu. Tento hlavní cíl je dále rozdělen do čtyř dílčích cílů:

1. Zvýšení kvality strategického rozvoje služebního úřadu.
2. Zvýšení kvality řízení služebního úřadu.
3. Zvýšení kvality řízení lidských zdrojů služebního úřadu.
4. Zvýšení kvality řízení partnerství a výkonnosti služebního úřadu.

Očekávané přínosy projektu:

- Díky zavedení vytyčených cílů do praxe vznikne flexibilnější prostředí v rámci Úřadu a budou aplikovány pokročilé nástroje pro naplňování a sledování strategií a úkolů Úřadu.
- V Úřadu se zlepší a zefektivní komunikace vně i uvnitř Úřadu napříč jednotlivými odděleními.
- Budou efektivněji řízeny lidské zdroje.
- Vzniknou nové standardy pro práci s dokumentací.
- Úřad díky projektu přesněji definuje jednotlivé odpovědnosti a pravomoci zaměstnanců.
- Bude také umožněna účinnější koordinace jednotlivých aktivit úřadu a jejich správné zavedení.

3.5 Realizace projektu v roce 2023

Kritéria zlepšování podle Metodického pokynu pro řízení kvality ve služebních úřadech byla naplňována realizací 14 souběžných, vzájemně propojených klíčových aktivit. Realizací projektových aktivit byla kritéria zlepšování 1 až 9 Metodického pokynu naplněna již v předchozím období a v předmětném období pokračovala jejich implementace spolu s průběžným monitoringem a vyhodnocováním nastaveného systému řízení kvality. Implementace se zaměřovala především na ověření nastavených postupů a procesů v praxi. Hlavními oblastmi bylo strategické řízení, komunikace a digitalizace. Při vyhodnocování byly identifikovány drobné potřeby úprav či náměty pro další rozvoj. Úřad se v rámci kritéria zlepšování č. 10 Metodického pokynu zapojil do sdílení praxe pro rozvoj řízení kvality na služebních úřadech, který organizuje Sekce pro státní službu Ministerstva vnitra. Průběžně pokračovala dílčí školení v rámci otevřených kurzů. Celkem bylo v rámci projektu podpořeno 50 účastníků v rozsahu cca 4266,15 hod., a to i z řad zaměstnanců na rodičovské dovolené jako podpora sladování pracovního a osobního života.

K 30. červnu 2023 byla realizace projektu řádně ukončena, a do konce roku 2023 byla provedena také administrace projektu. Realizací projektu a jeho jednotlivých aktivit se podařilo naplnit předem stanovený cíl, a to zavedení systému řízení kvality do organizace a systému fungování a řízení Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí dle požadavků Metodického pokynu řízení kvality ve služebních úřadech. Důkazem úspěšného naplnění je ocenění Sekce pro státní službu Ministerstva vnitra za přínos k dlouhodobému rozvoji kvality ve státní službě na závěrečné konferenci projektu „Podpora profesionalizace a kvality státní služby a státní správy“. ÚMPOD patřil mezi 22 oceněných státních úřadů.

Realizací projektu došlo k nastavení systému pro strategický rozvoj řízení a fungování služebního úřadu. Strategie rozvoje služebního úřadu v pojetí Metodického pokynu je zaměřena na vnitřní chod a fungování služebního úřadu, na vytvoření příznivých podmínek pro naplňování poslání, vize a cílů služebního úřadu. Projekt významně napomohl také rozvoji interní a externí komunikace.

4 Závěrečné hodnocení

Během celého roku 2023 Úřad nadále plnil úkoly, které mu byly svěřeny právními předpisy České republiky i nástroji mezinárodního a unijního práva. Během veškeré své činnosti Úřad naplňoval své základní hodnoty.

V roce 2023 Úřad zejména prohluboval praxi zapojování dětí, která byla nastavena několikaletým projektem zaměřeným na participaci dětí a ukončeným v roce 2020. Tím Úřad naplňoval základní hodnotu „Dítě na prvním místě“.

Úřad nadále rozvíjel digitalizaci agendy, při realizaci kontaktů s klienty i se spolupracujícími subjekty v České republice i v zahraničí využíval všech možností, které nové technologie poskytují. Nadále tak rozvíjel své hodnoty jakožto moderní, profesionální, otevřená instituce vstřícná ke klientům.

Brno 30. červen 2024

Zdeněk K a p i t á n
ředitel a vedoucí služebního úřadu